

Kumaş Manipülasyonunda Kullanılan Tekniklerle Tekstil Yüzeyi Tasarımı

Ayşegül Hamamcı¹

Özet

Dokuma tekstil malzemesinin manipülasyon teknikleri ile farklı yüzeyler oluşturularak insan bedeninde veya plastik sanatlarda geniş uygulama alanı sunması ile sanatçılar tarafından tekstile ilgi duyulmasına ortam hazırlamıştır. Bu şekilde boyut kazandırılan dokuma yüzeyleri tekstil ve modanın sanat kavramı içinde yorumlanmasını sağlamıştır. Tasarımcıların, tekstil yüzeyine farklı teknikler uygulayarak renk, boyut ve görünüm kazandırmaları, düşüncelerini ifade etmede etkin bir araç olmuştur. Bu çalışma ile kumaş manipülasyonunda dikiş yöntemi ile kullanılan bazı tekniklerden elde büzgü, makinede büzgü, pili, nervür ve fırfır tekniği uygulanarak kumaş yüzeyinde ortaya çıkan sonuçlar deneme yöntemiyle tespit edilerek kumaş yüzey tasarımı oluşturulmaya çalışılmıştır.

Giriş

Bitki ve hayvanlardan elde edilen liflerin dokunarak, örülerek veya dokusuz yüzey oluşturularak kullanılabilen malzemeyi tekstil malzemesi veya kumaş şeklinde tanımlayabiliriz. İlk insanın yaradılışından buyana vücudunu dış etkilere korumak amacıyla lifleri bir araya getirerek vücudunu örtecek formda tekstil üretmeyi başarmıştır. Bu süreçte insan eğitimle düşünce yapılarını geliştirerek tarihsel süreç içerisinde gelecek nesillere var olan bilgileri aynen kullanılarak değil yeni başarılar ekleyerek değişen ve gelişen dünyaya uyum sağlamasında önemli bir rolü üstlenmektedir (Yılmaz Aykul & diğ., 2018: 151). İnsanoglu sahip olduğu estetik algı sayesinde renkler ve semboller ile doğayı taklit ederek hislerini ve yaşantılarını tekstile, kumaş yüzeyine aktarmıştır.

1 Öğr. Gör., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Bucak Emin Gülmez TBMYO, aysegulhamamci32@hotmail.com/ Orcid 0000-0002-6005-2158

Kumaş dokunduktan sonra yüzeyine uygulanan farklı işlemler ile görüntüsü ve boyutu değiştirilerek yeniden yapılandırılabilir. Boya ve baskı ile renklerinde değişiklik yapılabilirdiği gibi kumaş yüzeyine eklenen farklı materyaller ile dokusu da değiştirilebilir (Udale, 2014: 69).

1980'lerde kumaş yüzeyi yeniden yapılandırılarak giyim modasıyla eş güdümlü kumaş modası gelişmeye başlamıştır. Avrupa da moda tasarımcıları özellikle Japon modacıların liderliğinde kumaş görünümüne getirdikleri yenilikler talep görmüş bu şekilde kumaş modası gelişmiştir. Japon tasarımcıların sentetik kumaşları yorumlaması doku ve form açısından kumaş modasına yeni bir dil kazandırmıştır (Aktaran, Yaşar, 2007: 117).

Modacının aynı zamanda tasarımcının kullandığı malzeme ve uygulayacağı teknik hakkında yeterli bilgiye sahip olması doğaçlamalarla yaptığı denemeler sonucunda sürprizlere yer vermeyecek kaliteli görünümler yakalamasını sağlayacaktır (Halaçeli, 2010: 395-410). Tarihi kaynaklarda tespit edilen tekstil tekniklerinin; pili, drapaj, aplike vb. kumaş yüzeyi yapılandırmada günümüzde de kullanılmaya devam edilmektedir (Yaşar, 2007: 120).

İnsanların görsel hafızasındaki şekilleri, formları kumaş yüzeyine aktarabilmek için dekoratif dikişler gelişmiş ve böylece süsleme bir sanata dönüşmüştür. Zengin materyallerin farklı teknikler ile bir araya getirilerek yorumlanması süsleme sanatını geliştiren faktörler arasındadır. Boya ve baskının tekstil yüzeyine kolaylıkla uygulanabilmesi kumaşın görüntüsünde farklılık oluşturarak diğer kumaş manipülasyon tekniklerinin de beraber uygulanmasıyla üç boyutlu görsel yönden zengin kumaş yüzey yapıları geliştirilmiş olur (Akpınarlı, Bulat, 2016:169).

1. Kumaş Manipülasyonu

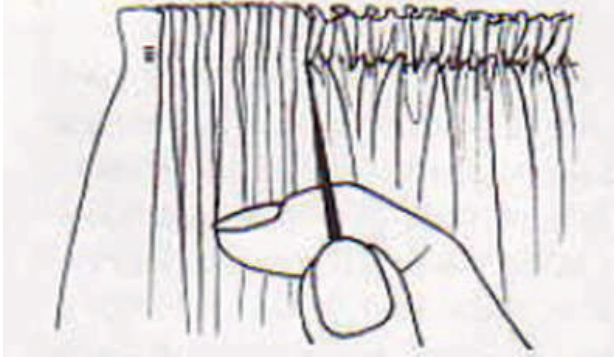
Terim anlamı; eldeki verinin amaç doğrultusunda düzenleme veya değişiklik yapılarak yeniden sunulması manipülasyondur şeklinde tanımlayabiliriz (Atan vd., 2013:2). Mevcut formda dokunan kumaş yüzeyine farklı materyal ve çeşitli teknikler uygulandığında görüntüsünde ve formunda değişikliğe uğratılmasına kumaş manipülasyonu denir. Türkçede kumaş manipülasyonu kavramının tam karşılığı yapılmamıştır kumaş yüzeyine uygulayabildiğimiz her teknik kumaş manipülasyonu tekniğidir diyebiliriz. Yazılı ve görsel tarihi kaynaklardan eski çağlarda giyilen tekstil ürünlerinin özelliklerini ve kullanış yöntemlerini tespit edebilmekteyiz. Günümüzde uygulanan dikiş ve süsleme yöntemlerinin eski çağlardan beri kullanılageldiğini bu kaynaklara dayanarak söyleyebiliyoruz. Uygulanan bu teknikler, kullanılan malzeme ve materyal zenginliği zaman kavramını güçlü etkisiyle daha da çeşitlenerek artmakta ve tasarımcıya geniş olanaklar sunmaktadır.

Kumaş manipülasyon teknikleri; boyama, baskı, dikiş (pili, nervür, büzgü, enkürüste, applike), nakış ve hazır malzeme ile süsleme olarak sınıflayabiliriz. Çalışmamız kapsamında hazırlanan kumaş yüzey tasarımında dikiş teknikleri ile kumaş manipülasyon yöntemleri uygulanmıştır.

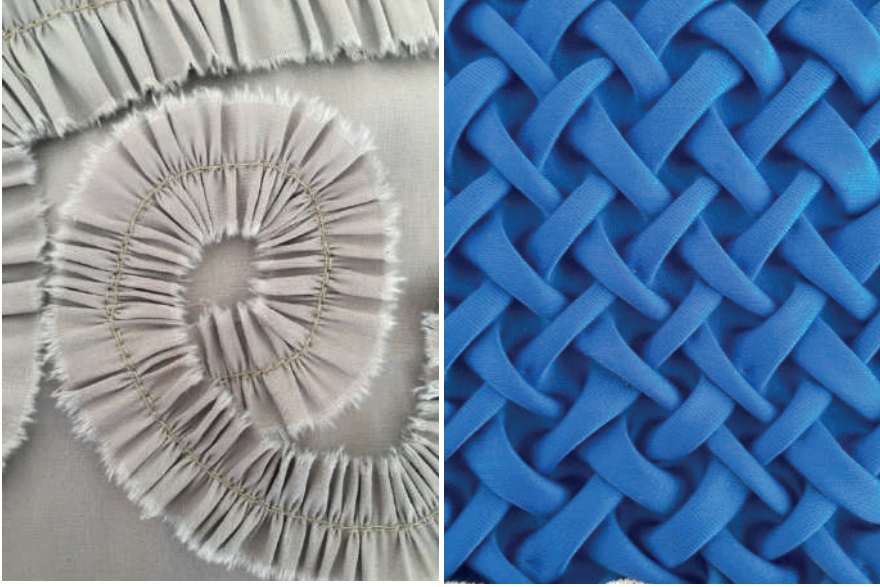
2. Kumaş Manipülasyon Teknikleri

2.1. Büzgü

Giysi üzerinde model özelliği olan bölgeye veya süsleme yapacağımız kumaş yüzeyine büzülerek süslemede kullanılacak başka kumaşın veya malzemenin fazla genişlikte bırakılması bu bırakılan alanın iğne adımları ile batıp çıkılarak geçirilen ipliğin çekilmesi, büzülmesi kumaşın istediğimiz boyuta gelmesini bir araya küçük pililer şeklinde toplanmasını sağlar (Fanning ve Cooke, 1996: 3). Kumaşın düz kenarına yapılabildiği gibi şekil verilerek kumaşın bir araya toplandığı (Görsel 3) şekilli büzgüler hazırlanabilmektedir.

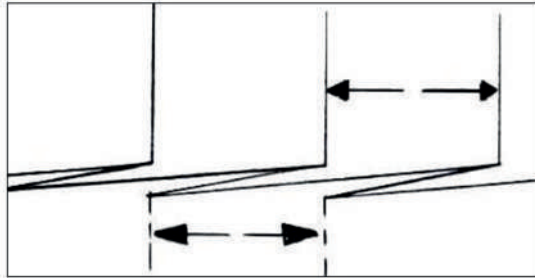
Görsel 1: Büzgü tekniği (Fanning ve Cooke, 1996: 4)

Görsel 2: Makinede büzölmüş kumaş şerit Görsel 3: Elde büzgü (Şekline göre büzme)

2.2. Pili

Kumaş üzerindeki bolluğu beden formuna göre şekillendirmek veya süslemek amacıyla eşit mesafelerde ölçülerek hazırlanan bolluk paylarının belli bir yöne yatırılarak katlanması şeklinde tanımlayabiliriz. Pili kendi içinde tek taraflı pili, kanun pili, pili kaşe, pili soley olarak katlama yöntemlerine göre sınıflanmaktadır. Kumaş üzerinde yerleri tespit edilen pililer başlangıç noktalarından dikişle sabitlenip geride kalan kısmı serbest bırakılabildiği gibi, katlanan pili ütü ile ısı ve buhar verilerek kalıcı form verilebilmektedir.

Görsel 4: Pili şeması (URL 1)

Görsel 5: Tek taraflı pili örneği (Yazar)

2.3. Nervür

Tekstil yüzeyde veya giysi üzerinde kumaşın en, boy ve verev ipliği yönünde dikilebilen simetrik veya asimetrik düzen halinde tekrarlayarak uygulanan kumaş yüzeyinde yükselti, kabarıklık görüntü verebildiğimiz dikiş çeşitlerinden biridir (Newman, Shariff, 2013:160). Görsel 6'da nervür dikişine örnek görsel yer almaktadır.

Görsel 6: Nervür örneği (Yazar)

2.4. Fırfır

Şerit halinde hazırlanmış kumaş parçası veya yine şerit formda tekstil malzemesi üzerinde büzgü ile bolluk payını bir araya toplayarak kabarık, dalgalı görünüm kazandırılan dekoratif süsleme unsurlarıdır (Newman, Shariff, 2013:161).

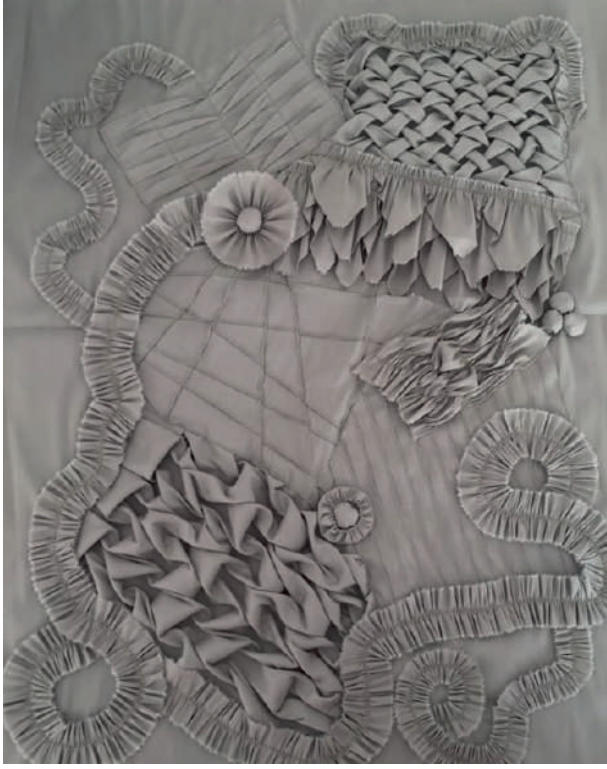
Görsel 7: Fırfır şeması (URL 2)

Görsel 8: Fırfır (Yazar)

3. Kumaş Manipülasyon Teknikleri ile Tekstil Yüzey Tasarımı

Yukarıda açıklamaya çalıştığımız kumaş manipülasyon teknikleri pamuk saten kumaş türü üzerine parçalar şeklinde uygulanmıştır. Elde edilen parçalar 35x 50 ebatlarında yine aynı kumaş zemin üzerinde farklı yerleştirmelerle doğaçlama yoluyla yorumlanmıştır.

*Görsel 9: Uygulanan kumaş manipülasyon teknikleri ile tasarlanan tekstil yüzeyi
(Yazar)*

Sonuç

Lif malzemesinin farklı tekniklerle bir araya getirilmesiyle oluşturulan tekstil yüzeyleri, farklı yöntem ve malzemelerle kumaş yüzeyinde süsleme, boyut ve hacim kazandırma işlemleri kumaş manipülasyon yöntemleridir. Türkçede tam karşılığı bulunmayan kumaş manipülasyon yöntemlerinin kavramsal tanımını kapsadığı teknikleri tespit ederek yapabilmekteyiz. Tasarımda kumaş manipülasyon tekniklerden bazıları olan elde büzgü, makinede büzgü, pili, nervür ve firfir tekniği uygulanarak yüzey tasarımı oluşturulmaya çalışılmıştır. İlk etapta teknikleri uygulayacağımız kumaşın özelliği ile uygulanan tekniğin uyumu denenmiştir. Uygulama yapılan kumaşın lycra'lı yapıya sahip olması, şekline göre elde yapılan büzgü ve makinede nervür çalışmalarında istenilen netliği, beklenen duruşu vermemiştir. Teknikleri uygularken malzeme uyumu önem arz

etmektedir. Sürprizlerle karşılaşmamak adına ön çalışmaların yapılması sanatçının kendini ifade etmesinde mesajını doğru aktarmasında kolaylık sağlayacaktır.

Bu çalışmada, sınırlı sayıda kumaş manipülasyon tekniği kullanılmıştır. Kumaş yüzey tasarımında araştırma kapsamı dışında kalan diğer kumaş manipülasyon teknikleri ile tasarımcının kendini ifade alanı daha da zenginleşebilmektedir. Moda tasarımcısı kendini ifade edebilmek için uyguladığı yöntemler arttıkça sanatsal bakış açısı ile kendini geliştirmiş aynı zamanda sanatçı kategorisinde değerlendirilmeye başlanmıştır. Bu bağlamda sanat ve moda birlikteliğinden söz edebilirken moda tasarımcıları birer sanatçdır ifadelerini kullanabilmekteyiz.

Kaynaklar

- Akpınarlı F., Bulat F.,(2016). Tekstil Yüzeylerinin Manipülasyonu Ve Dijital Transfer Baskı Denemeleri, Motif Akademi Halkbilimi Dergisi / Cilt:9, Sayı:17 /(Ocak – Haziran)
- Atan, A., Uçan, B., Renkçi, T., (2013) “Çağdaş Sanat Ve Tasarımda Manipülasyon Etkileri” Uluslararası Sanat, Tasarım Ve Manipülasyon Sempozyumu, Sempozyum Bildiri Kitabı Sakarya 21-23 Kasım 2013
- Fanning, R., Cooke,R. (1996). “The Art Of Manipulating Fabric” Manufacture in the United States of America
- Halaçebi, H. 2010. Elastan içeren ipliklerin kullanımı ile dokuma kumaş yüzeyinde üç boyutluluk denemeleri. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 19, Sayı 2,
- Newman, A., Shariff, Z.,(2013). A'dan Z'ye Moda Sözlüğü, Kerasus Yayınları, İstanbul
- Udale, J. 2014. Moda Tasarımında Tekstil ve Moda. (Çev. H. Güngör). Literatür Yayınları: 700, Moda Tasarımı Temelleri Dizisi: 002.
- Yaşar, N. (2007). “Sanat ve Teknoloji Birlikteliği ile Kumaş Endüstrisinde Yenilikçi Yaklaşımlar”, Uluslararası Katılımlı Sanat Ekonomisi Sempozyumu? T.C, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayın No:1, Ankara.
- Yılmaz Aykul, S., Hamamcı, A., Tokgöz Gün, F., & Yıldırım, A., (2018). “Önlisans Öğrencilerinin Sanat Eğilimlerinin İncelenmesi” I. Uluslararası Sanat ve Tasarım Sempozyumu, Sempozyum Bildiri Kitabı, Antalya 16-18 Ekim 2018.
- URL 2 <https://tekstilbilgi.net/pili-ile-elbise-susleme.html>, Erişim 18.11.2019
- URL 1 <https://www.giyimvemoda.com/moda-sozlugu/volan-ve-firfir-nedir/> Erişim 21.11.2019

